

I kwartał 2012r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wojewódzki Urząd Pracy
w Białymstoku

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Podlaskie Obserwatorium
Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych

Obserwator Gospodarczy Podlasia

EGZEMPLARZ
BEZPŁATNY

Szanowni Państwo,

Wraz z kolejnym numerem Obserwatora Gospodarczego Podlasia, w którym prezentujemy wskaźniki charakteryzujące województwo podlaskie w trzech obszarach: rynku producenta, rynku konsumenta i rynku pracy, przekazujemy Państwu wiedzę o sytuacji społeczno – gospodarczej woj. podlaskiego w pierwszym kwartale bieżącego roku.

W bieżącym wydaniu sytuację komentują eksperci z Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uniwersytetu w Białymstoku. Tradycyjnie już, nie poprzestają na pokazaniu dynamiki zmian prezentowanych wskaźników, ale rzeczowo wyjaśniają przyczyny obserwowanych w regionie zmian.

Wyrażam przekonanie, że lektura opracowania dostarczy Państwu treści pozwalających lepiej zrozumieć otaczającą nas rzeczywistość.

Janina Mironowicz
DYREKTOR
Wojewódzkiego Urzędu Pracy
w Białymstoku

Dr Adam Tomanek

1. Wstęp

We wstępie do ostatniego wydania Obserwatora Gospodarczego Podlasia, zamykającego rok 2011 zapisano następujące słowa: „sygnały płynące z wnętrza gospodarki regionu oraz jej otoczenia zewnętrznego zmuszają, podobnie jak przed rokiem do zachowania umiarkowanego optymizmu. Wydaje się wielce prawdopodobne, że o ile I półrocze w gospodarce zarówno województwa jak i kraju przyniesie względną stabilizację, o wynikach całego, rozpoczynającego się 2012 roku zadecydują dwa jego ostatnie kwartały”. Faktyczny przebieg koniunktury w I kwartale 2012r. potwierdza w pełni słuszność tych zdań. W województwie podlaskim odnotować można w tym okresie zarówno sygnały napawające skromną wiarą i nadzieją, jak i takie, które budzić mogą obawy co do przyszłych zdarzeń w gospodarce. W grupie tych pierwszych wymienić należy w szczególności stabilność liczby podmiotów gospodarczych, wzrost wartości produkcji sprzedanej i wydajności pracy w przemyśle, zwiększenie wartości produkcji budowlano-montażowej. Wśród tych drugich na pierwszy plan wysuwają się kwestie ograniczonych nakładów inwestycyjnych, niskiego poziomu rentowności podlaskich przedsiębiorstw czy wreszcie zasadniczo niższych w stosunku do przeciętnego poziomu w kraju wynagrodzeń i wyższej stopy bezrobocia. Dokonując syntetycznej oceny pierwszego minionego kwartału 2012 roku, stwierdzić należy, że był to okres względnie dobrej koniunktury dla gospodarki województwa podlaskiego. Niestety, coraz częściej pojawiające się oznaki spowolnienia świadczyć mogą o wyhamowywaniu gospodarki w kolejnych miesiącach 2012 roku.

Niniejszy komentarz do „Indyktorów Podlaskiej Gospodarki” pozostaje w układzie trzech rynków: producenta, konsumenta i rynku pracy.

2. Rynek producenta

Podmioty gospodarki narodowej

Według stanu na koniec marca 2012 r. w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej REGON województwa podlaskiego zarejestrowanych było 91800 podmiotów. Ich liczba w ciągu całego minionego kwartału w województwie podlaskim zwiększyła się o 62 podmioty (0,07%), gdy tymczasem w skali kraju nastąpił spadek wynoszący w liczbach absolutnych 573, a w ujęciu procentowym 0,015%. Niestety, zarówno w skali samego województwa podlaskiego, jak i całego kraju w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego zaobserwowano zmniejszenie liczby podmiotów, wynoszące odpowiednio 0,4% oraz 1,1%. Identyczny kierunek zmian obserwowany na przestrzeni ostatniego roku w skali województwa i kraju świadczyć może o braku sygnałów zapowiadających poprawę koniunktury. Z drugiej strony, dysproporcje skali redukcji liczby podmiotów gospodarki narodowej w województwie oraz w Polsce dowodzą istnienia różnic w strukturze podmiotów gospodarki narodowej, a także zróżnicowanej ich podatności na zmiany sezonowe. O ile przedsiębiorczość regionu, jak zaznaczono w jednym ze wcześniejszych wydań Obserwatora Gospodarczego Podlasia, słabiej niż średnio w Polsce, reaguje na poprawę koniunktury, o tyle również osłabienie dynamiki wzrostu gospodarczego nie wywołuje w skali województwa tak dużego spadku samej liczby podmiotów gospodarczych jak średnio w skali kraju. Pomimo stale istniejącej zasadniczej różnicy, na niekorzyść województwa podlaskiego, w wartości wskaźnika przedsiębiorczości mierzonego liczbą podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców (aktualnie wartości te wynoszą około 77,3 dla województwa podlaskiego i 101,3 dla kraju), dysproporcje te na skutek zmian zachodzących w liczbie podmiotów gospodarczych powoli się zmniejszają.

Produkcja sprzedana przemysłu

Produkcja sprzedana przemysłu w marcu br. osiągnęła wartość 1647,5 mln zł (w cenach bieżących). Jej poziom (w cenach stałych) był wyższy o 12,1% niż przed miesiącem i o 10,1% niż przed rokiem. W skali kraju nastąpił wzrost o 10,1% w stosunku do poprzedniego miesiąca o 5,1% w porównaniu z marcem 2011 r. Na tle wyników ogólnopolskich cieszyć może poprawa wartości wskaźnika dla województwa podlaskiego, zwłaszcza ta w zestawieniu rocznym. Warto podkreślić, że w stosunku do analogicznego okresu z roku poprzedniego, wyższą dynamikę wzrostu wartości produkcji sprzedanej

udało się osiągnąć w województwie podlaskim w dwóch miesiącach minionego kwartału. Przy gwałtownym spadku wartości produkcji sprzedanej w miesiącu styczniu w stosunku do grudnia 2011 r. (w województwie wyniósł on 9,1%; w skali kraju 4,9%), w kolejnych miesiącach w województwie podlaskim odnotowano już jedynie wzrosty, wynoszące odpowiednio 1,7% w lutym oraz jak wcześniej podano 12,1% w marcu. Tymczasem na poziomie kraju pierwszy wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu, wynoszący 10,1% odnotowano dopiero w ostatnim miesiącu I kwartału. Zmiany te przełożyły się także na poziom wydajności pracy. W województwie, w pierwszym kwartale br. wydajność pracy w przemyśle (przy jednoczesnym wzroście przeciętnego zatrudnienia o 0,3% i przeciętnych miesięcznych płac brutto o 6,2%), mierzona produkcją sprzedaną na 1 zatrudnionego wyniosła (w cenach bieżących) 97,8 tys. zł i była (w cenach stałych) o 11,1% wyższa niż przed rokiem. W skali kraju wydajność pracy w analogicznym okresie zwiększyła się jedynie o 5,4% w porównaniu do poziomu sprzed roku. Warto zaznaczyć, że zdecydowanie wyższemu wzrostowi wydajności pracy w przemyśle w województwie podlaskim towarzyszył wzrost przeciętnego zatrudnienia, gdy tymczasem na poziomie kraju odnotowano spadek o 0,5% przeciętnego zatrudnienia i wyższy, wynoszący 6,6%, wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto.

W okresie styczeń-marzec br. przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w przedsiębiorstwach przemysłowych zamknęły się kwotą 4558,2 mln zł i były (w cenach stałych) o 11,4% wyższe niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Zwiększenie przychodów w I kwartale 2012r. w stosunku do analogicznego kwartału roku ubiegłego było w szczególności wynikiem wzrostu wartości produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym (o 11,9%) oraz w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 5,1%).

Wyższy niż w pierwszym kwartale poprzedniego roku poziom produkcji sprzedanej wystąpił w 23 spośród 27 działów przemysłu, a niższy – w 4. Uwzględniając działy o znaczącym udziale w produkcji sprzedanej przemysłu, najwyższy wzrost wartości sprzedaży w odniesieniu do poziomu ubiegłorocznego zanotowano w produkcji wyrobów z metali (o 59,8%), maszyn i urządzeń (o 28,1%), artykułów spożywczych (o 8,8%), wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 5,0%) oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 1,9%). Ponadprzeciętną dynamiką charakteryzowały się także działy o relatywnie niewielkim jeszcze obecnie udziale w przemyśle województwa podlaskiego, takie jak: produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep (o 19,6%), produkcja mebli (o 24,8%) oraz poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (o 125%).

Jak wynika z przytoczonych danych statystycznych, pozytywne zmiany wartości sprzedaży zanotowano w większości przedsiębiorstw działających w produkcji przemysłowej. Krzepiącym jest fakt

utrzymywania się względnie stabilnej i wysokiej dynamiki wzrostu wartości sprzedaży w działach o kluczowym znaczeniu dla rozwoju gospodarki województwa podlaskiego, takich jak: produkcja wyrobów spożywczych, maszyn i urządzeń czy wyrobów z metalu. Cieszyć mogą również dobre rezultaty osiągnięte w produkcji mebli czy też pojazdów samochodowych, przyczep i nacze. Jak się wydaje, obok tradycyjnych, kojarzonych z województwem podlaskim gałęzi przemysłu zaczynają rozwijać się i utrwalać swoją pozycję w gospodarce regionu branże, które z uwagi na swój potencjał rozwojowy mogą wkrótce stać się jego wizytówką.

Produkcja budowlano-montażowa

W pierwszym kwartale 2012 r. przychody ze sprzedaży w budownictwie osiągnęły wartość 672,3 mln zł, co oznacza wzrost o 21,0% w odniesieniu do analogicznego okresu poprzedniego roku. Wyniki uzyskiwane w poszczególnych miesiącach zasadniczo się między sobą różniły. I tak, w styczniu br. produkcja sprzedana w budownictwie (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 235,2 mln zł, co z jednej strony oznaczało spadek o 53,7% w stosunku do grudnia 2011r., ale jednocześnie wzrost o 59,5% w odniesieniu do stycznia ubiegłego roku. Miesiąc luty zakończył się wynikiem 189,8 mln zł, czyli o 19,3% niższym w porównaniu z zanotowanym w poprzednim miesiącu, natomiast o 10,3% wyższym niż w lutym ubiegłego roku. W przeciwieństwie do dwóch pierwszych miesięcy marzec przyniósł wzrost przychodów ze sprzedaży w budownictwie zarówno w porównaniu z poprzednim miesiącem, jak i marcem ubiegłego roku. O ile jednak w skali miesięcznej był on wysoki i osiągnął poziom 38,1%, w skali roku wartość sprzedaży w budownictwie zwiększyła się jedynie o 6,4%.

Produkcja budowlano-montażowa zrealizowana w okresie pierwszych trzech miesięcy br., stanowiąc 46,7% produkcji sprzedanej w budownictwie, osiągnęła wartość 314,0 mln zł i zwiększyła się o 17,7% w stosunku do zanotowanej przed rokiem. Jej wartość zrealizowana w marcu 2012 r. (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 115,7 mln zł (co stanowiło 44,1% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa) i była o 31,9% wyższa niż w poprzednim miesiącu i o 6,8% wyższa w odniesieniu do marca roku ubiegłego.

W porównaniu z pierwszym kwartałem poprzedniego roku wzrost produkcji budowlano-montażowej zanotowano w grupie podmiotów zajmujących się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej (o 80,2%) oraz w przedsiębiorstwach zajmujących się robotami budowlanymi specjalistycznymi (o 57,0%). Ich udział w wartości produkcji budowlano-montażowej wyniósł odpowiednio 18,9% oraz 21,4%. Tymczasem spadek wartości produkcji o 1,8% wystąpił w grupie przedsiębiorstw o największym

udziale w sprzedaży produkcji budowlano-montażowej, czyli w jednostkach zajmujących się budową budynków (59,7%).

Ostatecznie zatem stwierdzić należy, że do wzrostu sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w największym stopniu przyczyniły się podmioty zajmujące się budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej oraz specjalistycznymi robotami budowlanymi. Zaprezentowane dane potwierdzają sygnalizowany w ostatnim Obserwatorze Gospodarczym Podlasia umiarkowany optymizm dotyczący dynamiki rozwoju produkcji budowlano-montażowej a jednocześnie wskazują na dokonujące się sukcesywnie zmiany w jej strukturze.

Wyrazem spowolnionej dynamiki rozwoju budownictwa mieszkaniowego było oddanie w województwie podlaskim w okresie styczeń–marzec br. do użytkowania 805 mieszkań, tj. o 19 mniej niż przed rokiem (spadek o 2,3%). Największą ich część stanowiły mieszkania oddane do użytkowania przez inwestorów indywidualnych (71%). W tej grupie inwestorów w porównaniu do analogicznego okresu z roku poprzedniego (I kwartał 2011r.) zanotowano wzrost liczby oddanych do użytkowania mieszkań o 18,7%. Spadek liczby mieszkań, w ujęciu procentowym wynoszący 31% zanotowano z kolei w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem. Podobnie jak w poprzednich okresach, z ogólnej liczby mieszkań przekazanych do użytkowania (805) najwięcej zrealizowano w Białymstoku (32,3%).

W kontekście perspektyw rozwojowych budownictwa mieszkaniowego optymizm budzić mogą dane dotyczące ilości wydanych w analizowanym okresie pozwoleń na budowę oraz rozpoczętych budów. W samym marcu br. starostwa powiatowe wydały pozwolenia na budowę 512 mieszkań. Jest to liczba o 118,8% większa niż przed rokiem. W całym I kwartale br. w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego wzrost ilości pozwoleń na budowę dla inwestorów indywidualnych wyniósł 15,9%, a w przypadku podmiotów budujących z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem aż 2151,6%. Niestety o braku jednoznacznie utrwalonego trendu świadczyć może liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto. Przy ich ogólnym wzroście wynoszącym w porównaniu do okresu I-III 2011 16,6% (w grupie deweloperów 65,2%), spadek zanotowano w grupie inwestorów indywidualnych (7,9%).

Tak więc ostatecznie trudno jednoznacznie wskazywać na utrwalanie się korzystnych bądź niekorzystnych tendencji w budownictwie. Podtrzymać należałoby tezy sformułowane w poprzednim Obserwatorze mówiące o względnie ustabilizowanej, choć niekoniecznie zadawalającej sytuacji w budownictwie oraz o dużej niepewności związanej z ogólną sytuacją gospodarczą i ryzykiem zaciągania długookresowych zobowiązań kredytowych.

Sprzedaż detaliczna towarów

W marcu br. zanotowano zdecydowanie wyższy niż rok wcześniej wzrost (w cenach bieżących) sprzedaży detalicznej w ujęciu rocznym. Wyniósł on 8,2%. W odniesieniu do lutego br. wartość sprzedaży detalicznej zwiększyła się o 19,0%, przy tradycyjnym już załamaniu na początku roku kalendarzowego. W tym roku styczniowa sprzedaż detaliczna w porównaniu do grudnia roku 2011 zmniejszyła się w województwie o 23% przy przeciętnym spadku w skali kraju wynoszącym 24,9%. W całym okresie I-III 2012 w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego sprzedaż detaliczna zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe wzrosła o 12,9%. W kraju dynamika wzrostu sprzedaży detalicznej w przeciwieństwie do ostatniego kwartału 2011r., była nieco niższa i wyniosła 8,4%. Wzrost, zarówno na poziomie województwa, jak i kraju zaobserwowano w większości grup. Wśród grup o największym udziale w ogólnej wartości sprzedaży najbardziej wzrosła sprzedaż w grupie „pozostałe” (o 15,4%) oraz sprzedaż żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (o 13,6%). Wyższe od wymienionych przyrosty odnotowano z kolei w grupach o mniejszym udziale w sprzedaży, takich jak: prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach (o 7,4%), pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 21,9%) oraz meble, RTV, AGD (o 14%). Niestety, nie udało się osiągnąć ubiegłorocznego poziomu sprzedaży w grupie paliw stałych, ciekłych i gazowych, w przypadku których nastąpił spadek o 4,3%. Należy to uznać z jednej strony za skutek mniej surowej w stosunku do poprzedniego roku zimy oraz naturalnego już w chwili obecnej, wręcz wyuczonego zjawiska oszczędzania. W przypadku tej kategorii produktów należy spodziewać się w najbliższym okresie pogłębienia zaobserwowanego trendu. Choć cały pierwszy kwartał przyniósł wzrost sprzedaży detalicznej w większości grup, jednak nie należałoby tych symptomów traktować jako długookresowe i rozciągać na przyszłe miesiące. Zmiany obserwowane w strukturze sprzedaży detalicznej w ciągu nawet jednego roku kalendarzowego wskazują z jednej strony na występowanie pewnej sezonowości (np. zróżnicowana dynamika sprzedaży pojazdów samochodowych, motocykli, części w poszczególnych kwartałach), z drugiej na siłę oddziaływania kluczowego czynnika jakim są możliwości finansowe potencjalnych nabywców. To od nich najprawdopodobniej będzie ostatecznie zależeć wynik osiągnięty przez sprzedaż detaliczną.

Wyniki finansowe przedsiębiorstw

Łączny wynik finansowy brutto przedsiębiorstw województwa podlaskiego za I kwartał 2012r. osiągnął wartość 178,2 mln. W porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego, kiedy wynosił 190 mln, zmniejszył się on o 6,2%. Na ostateczny wynik finansowy brutto wpływ miała w szczególności

zmiana przychodów z całokształtu działalności oraz kosztów uzyskania przychodów z prowadzonej działalności. Znaczenie wyniku zdarzeń nadzwyczajnych odegrało zdecydowanie mniejszą rolę – jego wartość wyniosła bowiem 0,1 mln zł. Przedsiębiorstwom udało się zrealizować łączne przychody w kwocie równej 7396,9 mln zł., co w porównaniu do I kwartału 2011r. oznacza ich wzrost o 7,5%. Niestety, rosnące przychody wymagały poniesienia również wyższych kosztów. W porównywanych okresach koszty uzyskania przychodu zwiększyły się z 6690,6 mln zł. do 7218,9 mln zł., co odpowiada zmianie procentowej wynoszącej 7,9%. Ostatecznie zatem o zmianie wyniku finansowego brutto zadecydowała wyższa dynamika rosnących kosztów niż przychodów. W skali kraju odnotowano zdecydowanie wyższy, wynoszący bowiem zarówno w przypadku przychodów, jak i kosztów, około 12% wzrost jednej i drugiej kategorii. Uwzględniając wynik zdarzeń nadzwyczajnych na poziomie całej gospodarki narodowej, ostatecznie osiągnięty wynik finansowy brutto okazał się o 5,9% wyższy niż przed rokiem. Przykład ten dowodzi, że o uzyskiwanych rezultatach nie decyduje jedynie poziom redukcji kosztów, ale również możliwości osiągnięcia wyższej dynamiki wzrostu przychodów. Do podobnych wniosków dojść można analizując poszczególne kategorie wskaźników rentowności, dostarczających informacji o zyskowności przedsiębiorstwa. Niezależnie od uwzględnianego wskaźnika, przeciętna rentowność przedsiębiorstw województwa podlaskiego w I kwartale 2012r. kształtowała się poniżej średniej dla kraju. I tak, gdy w województwie wartość wskaźnika rentowności ze sprzedaży wyniosła 2,4%, wskaźnika rentowności obrotu brutto również 2,4% a wskaźnika rentowności obrotu netto jedynie 1,8%, na poziomie kraju wskaźniki te osiągnęły odpowiednio wartości: 4,4%, 5%, 4,1%. Obserwowana sytuacja nie pozostawia złudzeń. W krótkim okresie brak jest możliwości osiągnięcia zasadniczej poprawy wartości wskaźników rentowności podlaskich przedsiębiorstw. Niski ich poziom przeciętny, zauważany niejednokrotnie w poszczególnych wydaniach Obserwatora Gospodarczego Podlasia stanowi w głównej mierze konsekwencję istniejącej struktury gospodarczej, z relatywnie niewielkim udziałem branż o ponadprzeciętnym poziomie zyskowności. Należy wyrazić nadzieję, że zmiany zachodzące w strukturze przedmiotowej prowadzonej przez podmioty gospodarcze działalności będą zmierzały w kierunku rozwoju tych grup podmiotów, dla których poziom zyskowności charakteryzuje się długookresowo ponadprzeciętnymi wartościami.

Nakłady inwestycyjne

Nakłady inwestycyjne w województwie w I kwartale 2012r. wyniosły 183 mln zł i były niższe aż o 11,8% w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego. Tymczasem w tym samym okresie w Polsce ich rozmiary zwiększyły się o 12,3%. Warto zaznaczyć, że w skali całego 2011r. nie

odnotowano tak dużych dysproporcji w dynamice wzrostu nakładów inwestycyjnych. Jak wynika z opublikowanych danych statystycznych, poziom inwestycji zwiększył się nawet w większym stopniu w województwie podlaskim (o 15%) niż w kraju (o 11,9%). Największe spadki zanotowano w województwie w okresie I-III 2012r. w sekcjach: obsługa rynku nieruchomości (o 85,8%), informacja i komunikacja (79%), budownictwo (o 59%) oraz transport i gospodarka magazynowa (o 42,5%). Jednocześnie w kilku sekcjach zanotowano także wzrost nakładów inwestycyjnych. Znalazły się wśród nich m.in.: handel i naprawa pojazdów samochodowych (wzrost o 69%) oraz zakwaterowanie i gastronomia ze wzrostem wynoszącym 55,9%. Niestety, ponadprzeciętny w stosunku do średniego w województwie spadek odnotowano także w przetwórstwie przemysłowym (15,8%). Ponownie zatem okazało się, że nie jesteśmy w stanie długookresowo generować odpowiedniego poziomu inwestycji, determinujących zarówno rozmiary i dynamikę wzrostu wartości dodanej jak również sytuację na regionalnym rynku pracy. Wydaje się zatem, że w warunkach niepewności regionalna gospodarka powstrzymuje się od znaczących inwestycji, które właśnie z uwagi na niestabilność sytuacji makroekonomicznej zagrożone są wysokim poziomem ryzyka.

3. Rynek Konsumenta

Ludność

Dane na temat liczby ludności za IV kwartał 2011r. oraz za I kwartał 2012r. nie zostały jeszcze opublikowane przez GUS. Dostępne są jedynie dane wstępne dotyczące I kwartału 2011 roku, do których odniesiono się Obserwatorze za III kwartał 2011. Przypuszczać należy, że szczegółowe informacje na przedmiotowy temat nie zostały jeszcze opublikowane w związku z opracowywaniem wyników Narodowego Spisu Powszechnego, który przeprowadzono w ubiegłym roku.

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w IV kwartale 2011 r. (dane za I kwartał 2012 r. nie zostały jeszcze opublikowane przez GUS) w odniesieniu do IV kwartału 2010 r. wzrosły o 4,9%. Ostatni kwartał minionego roku przyniósł najwyższe wzrosty cen towarów i usług konsumpcyjnych. W całym 2011r. wartość wskaźnika wyniosła 4,5%, przewyższając o 0,2% poziom wskaźnika inflacji dla kraju. Największe podwyżki poziomu cen w okresie X-XII 2011r. w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego dotknęły w województwie transport (8,5%), mieszkania (6,1%), zdrowie (6%) oraz żywność i napoje bezalkoholowe (5,7%). W przeciwieństwie do wymienionych powyżej branż, nieznaczny, gdyż wynoszący 0,6% spadek objął odzież i obuwie. Potwierdziły się także słowa zapisane w ostatnim wydaniu Obserwatora Gospodarczego Podlasia, zapowiadające wyższy niż w III kwartale wzrost przeciętnego poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych. Nawiązując do wspomnianego przed chwilą w tekście Obserwatora oraz uwzględniając wyniki ekonomiczno-finansowe przedsiębiorstw województwa podlaskiego, wyrazem których są zmiany w poziomie wynagrodzeń pracowniczych, należy się obawiać zjawiska pogłębiania się spadku siły nabywczej dochodów osiąganych przez mieszkańców regionu.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw

W marcu br. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim wyniosło 3148,15 zł. W analogicznym okresie roku ubiegłego była to kwota 3003,5 zł, co oznacza, że w przeciągu roku zwiększyło się ono o 4,8%. Jak wynika z danych statystycznych, różnica między przeciętnym wynagrodzeniem brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie w stosunku do średniej dla kraju, wynosząca rok wcześniej 630 zł, na koniec marca

br. równa była 622,5 zł. W ten sposób zaprezentowane informacje świadczą o zmniejszaniu się dysproporcji między przeciętnym wynagrodzeniem w regionie i w kraju. Tymczasem różnica między nimi jest względnie stała. Jak zaznaczono w poprzednim Obserwatorze Gospodarczym Podlasia, „poziom wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie podlaskim znacząco odbiega in minus od średniej krajowej”. Warto przypomnieć, że na koniec 2011r. wynosiła ona już „jedynie” 591,1 zł, by w przeciągu kolejnych trzech miesięcy zwiększyć się o 31,4 zł na niekorzyść pracowników z województwa podlaskiego. Źródłem obserwowanych zmian była zróżnicowana dynamika, najpierw spadków (w miesiącu styczniu i lutym), a następnie wzrostu (w marcu) przeciętnego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w regionie i w Polsce. Jak podaje statystyka publiczna, po wysokim wzroście poziomu wynagrodzeń w grudniu ubiegłego roku, styczeń przyniósł zgoła odmienną tendencję. Spadki poziomu wynagrodzenia wyniosły odpowiednio: 11,2% w województwie oraz 8,7% w kraju. Kolejne poważne w sensie statystycznym ograniczenie poziomu wynagrodzenia nastąpiło w lutym, kiedy to ponownie ewidencjonowane wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw zmniejszyło się o 1,4% w regionie i 2,7% w kraju.

Dopiero marzec przyniósł podwyżki wynagrodzeń, z tym że większe wzrosty odnotowano przeciętnie w kraju. Wyniosły one odpowiednio: 5,7% w kraju oraz 5,1% w województwie. W kontekście najbliższych miesięcy, z uwagi na umiarkowany optymizm oraz obserwowaną wciąż niepewność co do zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gospodarki, wypada się spodziewać stabilizacji, a nawet ograniczenia poziomu wynagrodzeń, której to tendencji sprzyja utrzymujące się na relatywnie wysokim poziomie bezrobocie.

Wzrost przeciętnych wynagrodzeń wystąpił w I kwartale 2012r. we wszystkich bez wyjątku sekcjach sektora przedsiębiorstw. Najwyższy odnotowano w takich sekcjach, jak: zakwaterowanie i gastronomia (o 13,5%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 9,2%), budownictwo (o 8,4%), transport i gospodarka magazynowa (o 7,8%). Spośród działów o najwyższym zatrudnieniu, największy wzrost przeciętnej płacy w odniesieniu do analogicznego okresu roku poprzedniego stwierdzono w produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (o 20,8%), gastronomii (o 20,5%), poligrafii i reprodukcji zapisanych nośników informacji (o 20,4%), działalności związanej z wykonywaniem robót budowlanych specjalistycznych (o 14,9%), produkcji maszyn i urządzeń (o 10,6%), jak również w działalności związanej z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków (o 10,6%). Spadek, identyczny do zanotowanego w grudniu 2011r. i wynoszący 5,1%, odnotowano jedynie w produkcji mebli.

Obserwując proces kształtowania się wynagrodzeń w kraju i w województwie podlaskim w dłuższej perspektywie czasowej, stwierdzić wypada, że zasadniczy kierunek i dynamika zmian są identyczne. Problemem zasadniczym, dostrzeganym i niejednokrotnie podnoszonym między innymi

we wcześniejszych wydaniach Obserwatora jest kwestia absolutnego, niższego w stosunku do średniej krajowej, poziomu wynagrodzeń osiągniętych przez pracowników podlaskich firm.

4. Rynek pracy

Liczba osób aktywnych zawodowo

Dane na temat aktywności zawodowej ludności w województwie podlaskim za I kwartał 2012r. nie zostały jeszcze opublikowane, stąd też niemożność przeprowadzenia ich analizy w niniejszym Obserwatorze.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w marcu 2012r. ukształtowało się na poziomie 98900 osób, co oznacza praktycznie niezauważalny, bo wynoszący 0,005% wzrost w porównaniu z lutym br. i 1,3% wzrost w stosunku do marca roku poprzedniego. Na poziomie kraju przeciętne zatrudnienie było o 0,1% niższe niż miesiąc wcześniej, a w stosunku do analogicznego okresu roku minionego wzrosło o 0,5%.

Z opublikowanych danych wynika, że większy przyrost zatrudnienia miał miejsce w sektorze prywatnym. W analizowanym przedziale czasowym wyniosło ono 89484 osoby i zwiększyło się o 1,3% w stosunku do zanotowanego w analogicznym okresie roku ubiegłego. W tym samym czasie przeciętne zatrudnienie w sektorze publicznym, kształtując się na poziomie 9348 osób, zmniejszyło się o 0,9% w stosunku do zanotowanego w I kwartale 2011r. Fakt ten uznać należy już za pewną prawidłowość, wynikającą z niewielkich, przynajmniej w chwili obecnej i w najbliższym okresie, możliwości absorpcyjnych, jakie stwarza sektor publiczny w obszarze zatrudnienia.

Biorąc pod uwagę poszczególne sekcje działalności gospodarczej, w okresie I-III 2012r. w odniesieniu do I kwartału ubiegłego roku najwyższy wzrost przeciętnego zatrudnienia zanotowano w działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (o 26,9%), informacji i komunikacji (o 9,2%) oraz górnictwie i wydobywaniu (o 8,6%) a spadki dotknęły w szczególności zakwaterowanie i gastronomię (o 9,5%), obsługę rynku nieruchomości (o 2,9%), jak również dostawę wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywację (o 1,1%). Wśród działań o dominującym udziale w zatrudnieniu, w porównaniu do analogicznego okresu ubiegłego roku, najwyższy wzrost odnotowano w poligrafii i reprodukcji zapisanych nośników informacji (o 40,5%), produkcji mebli (o 19,5%), produkcji maszyn i urządzeń (o 15,1%), działalności związanej z robotami budowlanymi specjalistycznymi (o 8,8%), a także w pozostałym górnictwie i wydobywaniu (o 8,6%). Niższe niż przed rokiem było zatrudnienie m.in. w jednostkach zajmujących się produkcją wyrobów tekstylnych (o 17,1%), produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (o 14,4%), gastronomią (o 9,2%), działalnością detektywistyczną i ochroniarską (o 8,7%) oraz produkcją odzieży (o 6,8%). Jak wynika

z przytoczonych w tym miejscu danych oraz informacji z kwartałów i lat ubiegłych, zmiany w przeciętnym zatrudnieniu w poszczególnych częściach gospodarki nie mają wyraźnie i jednoznacznie zaznaczonego kierunku. Tym niemniej warto zwrócić uwagę na wzrosty w branżach o istotnym znaczeniu dla gospodarki regionu, takich jak produkcja mebli czy też maszyn i urządzeń, które już nie po raz pierwszy odnotowują poważne wzrosty rozmiarów zatrudnienia.

Stopa bezrobocia

W końcu marca 2012 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie podlaskim ukształtowała się na poziomie 14,7% i po raz pierwszy w tym roku odnotowała spadek w stosunku do miesiąca poprzedniego (o 0,3%). Niestety, w relacji do wartości przedmiotowego wskaźnika z marca 2011r. była od niej wyższa aż o 0,1%. Podobną do obserwowanej na poziomie województwa sytuację zanotowano w skali kraju. Gdy w lutym br. przeciętna stopa bezrobocia w kraju wynosiła 13,5%, w miesiącu marcu zmniejszyła się do 13,3% (w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił jej wzrost o 0,2%). Dane, zarówno te odnoszące się do samego województwa podlaskiego, jak i te dotyczące całego kraju wskazują na pogłębianie się i utrwalanie zjawiska bezrobocia. Począwszy od 2009 r. stopa bezrobocia w województwie podlaskim stale utrzymuje się na wyższym w stosunku do przeciętnego dla kraju poziomie, a z biegiem czasu różnice w wartościach regionalnej i krajowej stopy bezrobocia sukcesywnie się pogłębiają na niekorzyść województwa podlaskiego. Jest to sytuacja niepokojąca, świadcząca o rosnącym stopniu niewykorzystania potencjalnych zasobów pracy.

Wg stanu na koniec marca 2012r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w podlaskich, powiatowych urzędach pracy wyniosła 69 087, będąc o 1704 osoby niższą w stosunku do miesiąca poprzedniego (spadek o 2,4%) oraz o 586 osób wyższą w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego (wzrost o 0,9%). W poszczególnych, następujących po sobie miesiącach I kwartału liczba bezrobotnych „noworejestrujących się”, powoli, aczkolwiek sukcesywnie zmniejszała się wynosząc odpowiednio: 8662 w styczniu, 5699 w lutym i wreszcie 5296 w marcu. W tym samym okresie z ewidencji bezrobotnych wyłączono 4315 osób w styczniu, 5175 osób w lutym i 7000 w miesiącu marcu. Choć dane kwartalne wskazują na zmniejszanie się poziomu bezrobocia, należy pamiętać, że mamy w tym przypadku do czynienia z klasycznym zjawiskiem sezonowości. Poprawa sytuacji na rynku pracy mierzona zmniejszającym się poziomem bezrobocia nie może być traktowana jako zjawisko trwałe, nie znajduje bowiem uzasadnienia ani w postaci znaczących zmian poziomu adaptacyjności zasobów pracy ani też wzrostu liczby nowych, lepszych jakościowo miejsc pracy. W konsekwencji spodziewać się należy ograniczenia poziomu bezrobocia w miesiącach wiosenno-letnich i jego zwiększenia w III i IV kwartale.

Dr hab. Robert Ciborowski (prof. UwB)

5. Komentarz specjalisty

● Początek roku 2012 to okres lekkiego przyśpieszenia gospodarczego w regionie po spowolnieniu obserwowanym w 2011. Na tle innych regionów wyniki gospodarcze prezentowały się nieźle, lokując Podlasie w gronie „średniaków” krajowych. Przyczyną polepszenia się sytuacji był wzrost popytu i produkcji w tradycyjnie silnych na Podlasiu branżach: spożywczej, maszynowej czy budowlanej. Niestety, nie przekładało się to na wzrost zatrudnienia i podwyższanie dochodów podmiotów gospodarczych.

● Po spadku rozpoczętym pod koniec ubiegłego roku wyraźnie zaczęła rosnąć produkcja sprzedana oraz wydatki inwestycyjne. Przedsiębiorstwa korzystały z wyraźnie lepszej sytuacji całej gospodarki związanej ze znacznym wzrostem wydatków związanych z przygotowaniem do mistrzostw Europy w piłce nożnej. To z kolei spowodowało, że wyraźnie rosły również wskaźniki sytuacji finansowej przedsiębiorstw. Warto jednak zaznaczyć, że przy coraz wyższych przychodach, sprzedaży i inwestycjach spadała rentowność działalności gospodarczej, związana przede wszystkim ze wzrostem obciążeń podatkowych i wyższymi kosztami pracy, które od początku roku coraz bardziej rosną. Na pewno wyższe koszty prowadzenia działalności oraz wysoka inflacja powodują spadek nastrojów w produkcji i wśród konsumentów, bo realnie zmniejszają możliwości wzrostu popytu i podaży.

● Osłabienie koniunktury wynikające z działań Ministerstwa Finansów może spowodować dalsze spadki rentowności przedsiębiorstw oraz ograniczenie działalności inwestycyjnej i zakresu zwiększania zatrudnienia. Dodatkowo wystąpi również zdecydowane ograniczenie popytu związane ze spadkiem realizacji inwestycji związanych z Euro 2012. Druga część roku będzie raczej stagnacyjna i województwo podlaskie nie będzie się w tym względzie różnić od reszty kraju.

● Początek roku to również zmniejszenie eksportu wielu branż, spowodowane rosnącymi kosztami transakcyjnymi oraz zmniejszeniem popytu zewnętrznego. Jest to o tyle znaczące, że wiele podlaskich firm traktowało eksport jako główne źródło dochodów. Osłabienie eksportu to również ograniczenie w przyszłym okresie produkcji przemysłowej.

● Na pewno sytuacja gospodarcza Podlasia w pierwszym kwartale tego roku nie jest zła, jednak pojawiają się już pierwsze symptomy pogorszenia koniunktury. I o ile obecnie wiele przedsiębiorstw może realizować swoje strategie rozwoju działalności, to wydaje się, że w przyszłych miesiącach takie przypadki będą rzadsze.

- Ponadto należy zwrócić uwagę na coraz mniejszą dynamikę możliwości wykorzystania środków zewnętrznych (pochodzących z UE). Już w tej chwili przedsiębiorstwa właściwie nie mogą sięgać po wsparcie inwestycyjne, a w następnych miesiącach tego typu wsparcie praktycznie zaniknie. To również może stanowić asumpt do pogorszenia oczekiwań firm.
- Ważnym aspektem pierwszego kwartału jest niezła kondycja całej gospodarki, jednak także w skali makroekonomicznej pojawiają się pierwsze oznaki spowolnienia (ciągle wysokie bezrobocie, rosnące koszty, mniejsze inwestycje), co może również przenieść się na sytuację przedsiębiorstw podlaskich.